Základy trestní odpovědnosti

LČR, s.p. klade důraz na to, aby dotčené osoby byly řádně a úplně seznámeny a v každém okamžiku znaly podmínky vzniku trestní odpovědnosti, skutkové podstaty trestných činů a podmínky vzniku trestní odpovědnosti právnických osob.

Trestní odpovědnost

je souhrn podmínek, při jejichž splnění vzniká trestní odpovědnost pachatele, kterou je míněna povinnost strpět za spáchaný trestný čin sankce stanovené trestním zákoníkem v rámci trestněprávního vztahu, který vznikne spácháním trestného činu mezi pachatelem a státem. Podmínky trestní odpovědnosti jsou uvedeny v trestním zákoníku a všechny dotčené osoby jsou povinny se s nimi seznámit.

Trestný čin

je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoníku. Základem trestní odpovědnosti je spáchání trestného činu, tj. naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu.

Skutková podstata trestného činu

je souhrn objektivních a subjektivních znaků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je od sebe navzájem. Jde o znaky protiprávnost, individuální objekt (chráněný zájem), objektivní stránka (jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi), subjekt a subjektivní stránka (úmysl, nedbalost).

Jednotlivé trestné činy, jejich skutkové podstaty jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákoníku a všechny dotčené osoby by se s nimi měly seznámit.

Trestný čin spáchaný právnickou osobou (§ 8 odst. 1 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob**)**

je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,
b) osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídící nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo
d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat.

Přičitatelnost spáchání trestného činu právnické osobě (§ 8 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob)

lze přičítat spáchání trestného činu, jestliže byl spáchán:

a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených výše pod písm. a) až c), nebo
b) zaměstnancem uvedeným výše pod písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených výše pod písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené pod písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Trestní odpovědnost právnických osob

Trestní odpovědnost právnických osob se týká veškerých trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku, s výjimkou trestných činů taxativně vyjmenovaných (§ 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob). Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní

fyzická osoba jednala protiprávním způsobem (§ 8 odst. 3 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob). Trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby (§ 9 odst. 3 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob). Právnická osoba se trestní odpovědnosti zprostí, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými výše zabránila (§ 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob).

Veškeré úsilí, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob konkrétně nespecifikuje, jaké úsilí (opatření a postupy) má právnická osoba vynaložit, aby zabránila spáchání protiprávního činu. LČR, s.p. považují CCP za komplexní systém obsahující veškerá opatření a postupy, která lze na LČR, s.p. spravedlivě požadovat, nejen aby zabránil spáchání protiprávního činu dotčenými osobami, ale aby jeho spáchání mohlo být a bylo odhaleno, aby došlo k odvrácení následků spáchaného trestného činu, to vše při zajištění faktického naplňování CCP, kontroly naplňování přijatých opatření a postupů, vyhledávání jejich porušení, vynucování jejich plnění, vyhledávání a odstraňování nedostatků a vyvozování odpovědnosti za ně. LČR, s.p. prostřednictvím CCP nastavují maximální možnou míru všech parametrů. LČR, s.p. považují důsledné naplňování a respektování CCP za jednu ze svých priorit a za součást firemní kultury.

Podmínky trestní odpovědnosti právnických osob jsou uvedeny v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a v trestním zákoníku a všechny dotčené osoby by se s nimi měly seznámit.

Vybrané trestné činy

Cílem této přílohy je seznámit dotčené osoby s vybranými trestnými činy, které byly vyhodnoceny jako nejvíce rizikové z pohledu postavení a činnosti LČR, s.p. tak, aby jednotlivé dotčené osoby tyto trestné činy znaly, ale především správně porozuměly jejich skutkovým podstatám a byly tak schopné se v rámci své činnosti vyvarovat spáchání takového trestného činu. Povinnost seznámit se a dodržovat, respektive vyvarovat se jednání naplňujícího znaky jiných trestných činů, není tímto dotčena. Dokument se vztahuje na všechny dotčené osoby.

Veškeré dotčené osoby jsou povinny se s jednotlivými trestnými činy popsanými ve zvláštní části trestního zákoníku, jejichž spáchání může být LČR, s.p. přičteno, seznámit. V případě jakýchkoliv nejasností týkajících se orientace nebo pochopení těchto trestných činů či přímo ohledně posouzení, zda mohou být naplněny konkrétním jednáním, jsou dotčené osoby povinny obrátit se na CO, OP nebo OGŘ.

LČR, s.p. však v zájmu prevence vytipovaly určité trestné činy, které jsou nejvíce relevantní z pohledu jejich činnosti a specifického postavení. Tyto trestné činy se rozdělují do následujících skupin:

1. **Trestné činy související se správou majetku**
2. **Korupční trestné činy**
3. **Trestné činy v souvislosti s veřejnými zakázkami**
4. **Trestné činy proti životnímu prostředí**
5. **Další vybrané trestné činy**

1 Trestné činy související se správou majetku

LČR, s.p. při své činnosti nakládají s majetkem, zejména s majetkem státu. CCP za účelem prevence vyhodnocuje jako jedno z hlavních rizik trestné činy týkající se oblasti správy majetku.

1.1 Krádež (§ 205 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a k tomu ještě splní jednu z následujících podmínek

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou (tj. nejméně 10 000 Kč),

b) čin spáchá vloupáním (tím se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly),

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.

Trestný čin Krádež dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku pak spáchá ten,

- kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Zde je tedy přísněji postihován pachatel, který se dopustil recidivy trestného činu krádeže nebo obdobného trestného činu, přičemž vedle této recidivy, vázané na odsouzení nebo potrestání v době posledních tří let před spácháním činu, se nevyžaduje splnění žádné další podmínky, tj. ani způsobení škody na cizím majetku nikoli nepatrné (tj. nejméně 10 000 Kč).

Tímto trestným činem je chráněno především vlastnictví věci, dále i držba věci, ale i jen faktické držení věci.

Přisvojením cizí věci se rozumí získání možnosti trvalé dispozice s cizí věcí. *Pachatel si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, jestliže věc odejme z dispozice vlastníka, oprávněného držitele nebo i faktického držitele a jestliže si tak zjedná možnost s věcí trvale nakládat podle své vůle sám (pachatelství) nebo zjedná*

takovou možnost společně s dalšími osobami buď jenom sobě, nebo jenom další osobě či osobám anebo sobě i dalším osobám (spolupachatelství). U drobných věcí postačí, že je pachatel vezme do kapsy nebo do tašky anebo schová. U větších věcí bude zmocnění se věci záležet v jejím odnesení nebo odvezení.[1]

1.2 Zpronevěra (§ 206 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (tj. nejméně 10 000 Kč).

Tímto trestným činem je chráněno vlastnictví věci nebo obdobné majetkové právo k jiné majetkové hodnotě.

Cizí věc je svěřena pachateli, jestliže je mu odevzdána do faktické moci (do držení nebo do dispozice) zpravidla s tím, aby s věcí nebo s jinou majetkovou hodnotou nakládal určitým způsobem. V oblasti pracovněprávních vztahů není předpokladem trestní odpovědnosti za zpronevěru existence dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování uzavřené podle zákoníku práce, ale jednání spočívající v úmyslném přisvojení si cizí svěřené věci a vznik škody.[2]

1.3 Podvod (§ 209 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (tj. škoda dosahující částky nejméně 10 000 Kč).

Chráněn je zde cizí majetek. Ochrana majetkových práv se poskytuje bez ohledu na druh a formu vlastnictví.

Omyl je rozpor mezi představou a skutečností. O omyl půjde i tehdy, když podváděná osoba nemá o důležité okolnosti žádnou představu nebo se domnívá, že se nemá čeho obávat. Uvedením v omyl je jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Při využití omylu jiného pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl, ale po poznání omylu jiného a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil. Podstatné skutečnosti zamlčí ten, kdo neuvede při svém podvodném jednání jakékoli skutečnosti, které jsou rozhodující nebo zásadní (tj. podstatné) pro rozhodnutí poškozeného, popř. jiné podváděné osoby, tj. takové skutečnosti, které by vedly, pokud by byly druhé straně známy, k tomu, že k vydání věci, nebo jinému plnění (tzv. majetkové dispozici) by nedošlo, anebo by sice došlo, ale za podstatně méně výhodnějších podmínek pro tu stranu, která tyto skutečnosti zamlčela nebo v jejíž prospěch byly zamlčeny. **Obohacením** se rozumí neoprávněné rozmnožení majetku a nemusí se shodovat se škodou, která je způsobena poškozenému, tj. může být menší, ale i větší než způsobená škoda.[3]

1.4 Pojistný podvod (§ 210 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,

b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo

c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění.

---

[1] ŠÁMAL, Pavel. § 205 [Krádež]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1977. ISBN 978-80-7400-428-5.

[2] Tamtéž, komentář k § 206 [Zpronevěra].

[3] Tamtéž, komentář k § 209 [Podvod].

nebo ten, kdo

- v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (tj. škoda nejméně ve výši 10 000 Kč).

Podobně jako u podvodu se i zde chrání cizí majetek, ale trestněprávní ochrana se tu poskytuje majetkovým právům a vztahům v užším rozsahu, a to jen pokud jde o taková práva a vztahy týkající se tzv. soukromého pojištění, které je zásadně vázáno na pojistné smlouvy, a plnění na základě něho poskytované, včetně jiných obdobných plnění.[4]

1.5 Úvěrový podvod (§ 211 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

nebo ten, kdo

- bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu (tj. ve výši nejméně 50 000 Kč), použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

Také zde se chrání cizí majetek, ale trestněprávní ochrana se tu poskytuje majetkovým právům a vztahům v užším rozsahu sjednávání úvěrových smluv, jakož i jejich účelovému určení, a proto v konečném důsledku chrání i cizí majetek v oblasti úvěrování.[5]

1.6 Dotační podvod (§ 212 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

nebo ten, kdo

- použije, v nikoli malém rozsahu (tj. ve výši nejméně 50 000 Kč), prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

Tento trestný čin zajišťuje ochranu poskytování subvencí, dotací, nebo návratných finančních výpomocí nebo příspěvků, jakož i jejich účelovému určení, a proto v konečném důsledku chrání i cizí majetek v oblasti poskytování subvencí, dotací, návratných finančních výpomocí nebo příspěvků.[6]

1.7 Porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou (tj. škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč).

Chráněna jsou zde majetková práva v nejširším smyslu a nepřímo je chráněn i zvláštní vztah důvěry mezi osobou, které patří určitý majetek, a tím, kdo je povinen ho opatrovat nebo spravovat.

Povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek mají osoby, které jsou povinny spravovat (zařizovat) záležitosti jiných osob, pokud je v tom zahrnuta i povinnost péče o jejich majetek nebo nakládání s ním.

[4] Tamtéž, komentář § 210 [Pojistný podvod].
[5] Tamtéž, komentář § 211 [Úvěrový podvod].
[6] Tamtéž, komentář § 212 [Dotační podvod].

Taková povinnost může být uložena některým ustanovením zákona nebo určitou smlouvou. Podle zákona má uloženu povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek řada osob na podkladě různých právních předpisů. Zde je vhodné upozornit například na povinnost člena statutárního orgánu obchodní společnosti nebo družstva ve vztahu k majetku této obchodní společnosti nebo družstva (péče řádného hospodáře) či zaměstnance nebo vedoucího zaměstnance ve vztahu k majetku jeho zaměstnavatele dle § 301 písm. d) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“) (zaměstnanci jsou povinni řádně hospodařit s prostředky svěřenými jim zaměstnavatelem a střežit a ochraňovat majetek zaměstnavatele před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím a nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele) a § 302 písm. g) zákoníku práce (vedoucí zaměstnanci jsou povinni zabezpečovat přijetí opatření k ochraně majetku zaměstnavatele). O smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek pak může jít například u příslušného zaměstnance, pokud mu vyplývá povinnost spravovat (opatrovat) majetek zaměstnavatele nad rámec výše uvedené zákonné povinnosti též z pracovní smlouvy, z manažerské smlouvy, z dohody o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování apod.[7]

1.8 Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- z hrubé nedbalosti poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, a tím jinému způsobí značnou škodu (tj. škoda dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč).

Jedná se o nedbalostní alternativu předchozího trestného činu. Může tedy být spáchán z vědomé i nevědomé nedbalosti, ovšem v obou případech se vyžaduje vyšší intenzita v **podobě hrubé nedbalosti**. Podle legální definice trestního zákoníku je trestný čin spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Nejde přitom o zvláštní formu nedbalosti. Hrubá nedbalost však předpokládá tzv. vyšší intenzitu.

Sankcionuje se zde porušení pouze **důležité povinnosti** při opatrování nebo správě cizího majetku. Pro rozlišení, kdy se jedná o důležitou povinnost a kdy nikoli, bude rozhodující individuální posouzení určité povinnosti v každém konkrétním případě. Za důležitou bude třeba považovat povinnost, jejíž porušení je s ohledem na charakter a význam povinnosti zpravidla spojeno s nebezpečím vzniku značných škod na cizím majetku, jestliže tedy jejím porušením může snadno dojít k takovému následku, resp. účinku.[8]

1.9 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části

nebo ten, kdo

- získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a

a) neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací,

b) data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými,

c) padělá nebo pozmění data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací tak, aby byla považována za pravá nebo podle nich bylo jednáno tak, jako by to byla data pravá, bez ohledu na to, zda jsou tato data přímo čitelná a srozumitelná, nebo

[7] Tamtéž, komentář k § 220 [Porušení povinnosti při správě cizího majetku].

[8] Tamtéž, komentář k § 221 [Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti].

d) neoprávněně vloží data do počítačového systému nebo na nosič informací nebo učiní jiný zásah do programového nebo technického vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat.

V první odrážce je chráněna důvěrnost počítačových dat a počítačového systému (jejich části). Počítačový systém je zde chráněn před ohrožením jeho bezpečnosti. Teprve sekundárně jsou chráněny integrita a dostupnost počítačových dat a systémů. Naopak v druhé odrážce jsou primárně chráněny integrita a dostupnost počítačových dat a systémů. Ochrana je zde poskytována počítačovým datům a počítačovým programům před neoprávněnými zásahy, které mohou mít vliv na existenci, kvalitu, správnost dat, a konečně chrání před neoprávněným užíváním uložených počítačových dat.[9]

1.10 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- v úmyslu spáchat trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b), c) trestního zákoníku nebo trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, 2 trestního zákoníku vyrobí, uvede do oběhu, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává

  - zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, k počítačovému systému nebo k jeho části, nebo
  - počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, pomocí něhož lze získat přístup k počítačovému systému nebo jeho části.

Tímto trestným činem je chráněn zájem na ochraně společnosti a osob před možným ohrožením vyplývajícím z nekontrolovaného opatření a přechovávání zařízení, nástrojů a prostředků, jež primárně slouží ke spáchání trestných činů porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b), c) trestního zákoníku nebo neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, 2 trestního zákoníku.[10]

1.11 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 232 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- z hrubé nedbalosti porušením povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona nebo smluvně převzaté

  - data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací zničí, poškodí, pozmění nebo učiní neupotřebitelnými, nebo
  - učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat.

  a tím způsobí na cizím majetku značnou škodu (tj. škodu ve výši nejméně 1 000 000 Kč).

Chráněna jsou data a technické či programové vybavení počítače (jiné technické zařízení pro zpracování dat) před nedbalostním poškozovacím jednáním, pokud je těmito zásahy způsobena značná škoda.[11]

K pojmu hrubé nedbalosti viz výše.

---

[9] Tamtéž, komentář k § 230 [Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací].

[10] Tamtéž, komentář k § 231 [Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat].

[11] Tamtéž, komentář k § 232 [Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti].

2 Korupční trestné činy

Český právní řád pojem korupce nedefinuje. V trestním zákoníku je několik trestných činů, které je možné označit za korupční. Primárně jsou korupční tyto tři trestné činy, které jsou upraveny v ustanoveních §§ 331 až 334 trestního zákoníku:

2.1 Přijetí úplatku (§ 331 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tento trestný čin spáchá ten, kdo

- sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, nebo kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek;
- za okolností uvedených v předchozí odrážce úplatek žádá.

Chráněn je zde zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu, tedy na ochraně čistoty veřejného života a zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí.[12]

2.2 Podplacení (§ 332 odst. 1 trestního zákoníku)

Tento trestný čin spáchá ten, kdo

- jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek.

Také zde je chráněn zájem na řádném, nestranném, nezištném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu, tedy na ochraně čistoty veřejného života, a zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí.[13]

2.3 Nepřímé úplatkářství (§ 333 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestný čin spáchá ten, kdo

- žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil.

Stejně jako u předchozích dvou trestných činů se i zde chrání zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu, tedy na ochraně čistoty veřejného života. Rozdílem však je, že tento trestný čin postihuje úplatnou intervenci působící výlučně na výkon pravomoci úřední osoby, nestačí tedy působení pouze na osobu obstarávající věci obecného zájmu.[14]

2.4 Upozornění ke korupčním trestným činům

V rámci trestní odpovědnosti a trestního postihu je tedy nutné rozlišovat korupční jednání:

- „ve věcech obecného zájmu“ (zejména v souvislosti s jednáním tzv. úředních osob), a/nebo
- „v souvislosti s podnikáním“ ve vztahu k obchodním parterům a dalším osobám

Ustanovení § 334 trestního zákoníku **Společné ustanovení** ke korupčním trestným činům obsahuje výklad některých pojmů:

Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě a na kterou není nárok. Zpravidla jde o zvýhodnění, které se dostává uplácenému nebo s jeho souhlasem jiné

[12] Tamtéž, komentář k § 331 [Přijetí úplatku].
[13] Tamtéž, komentář k § 332 [Podplacení].
[14] Tamtéž, komentář k § 333 [Nepřímé úplatkářství].

osobě, spočívající zejména v přímém majetkovém prospěchu, např. finančním nebo materiálním. Může však jít i o výhodu jiného druhu, např. protislužbu. Důležité je, že z hlediska naplnění tohoto znaku **není rozhodující výše úplatku**, když zákon nestanoví žádnou hodnotovou hranici. Výši úplatku je třeba hodnotit v souvislosti s dalšími okolnostmi, které určují společenskou škodlivost činu. V oblasti výkonu státní moci a správy však nelze tolerovat zásadně žádné úplatky, a to ani nepatrné hodnoty. **Úplatkem může být i tzv. sponzorský dar**.

Úřední osobou je:

- soudce, státní zástupce, prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci, člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie, soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce, notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař, finanční arbitr a jeho zástupce, fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů

- pro výše uvedené korupční trestné činy je pak úřední osobou také jakákoli osoba zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu, zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu, zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát, pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.

Obstarávání věcí obecného zájmu je činnost, která souvisí s plněním úkolů týkajících se věcí obecného zájmu, tedy nejen rozhodování orgánů státní moci a správy, ale i jiná činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb. Za **obstarávání věcí obecného zájmu** se považuje též zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.

Při poskytování jakýchkoli případných věcných plnění, drobných darů atp., je proto třeba vždy důsledně dodržovat pravidla pro darování obsažená v příslušných vnitřních předpisech LČR, s.p.

Mezi korupční trestné činy jsou řazeny také některé další trestné činy (především trestné činy související s veřejnými zakázkami), které jsou však v tomto dokumentu uvedeny až v následujících oblastech, když LČR, s.p. považují rozdělení do uvedených skupin za praktičtější a z pohledu prevence názornější.

3 Trestné činy v souvislosti s veřejnými zakázkami

LČR, s.p. jsou veřejným zadavatelem ve smyslu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Z toho důvodu se zvlášť upozorňuje na následující trestné činy související s veřejnými zakázkami.

3.1 Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestný čin spáchá ten, kdo

- v souvislosti se zadáním veřejné zakázky, s veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému prospěch zjedná některému dodavateli, soutěžiteli nebo účastníku dražby přednost nebo výhodnější podmínky na úkor jiných dodavatelů nebo soutěžitelů.

Každá osoba, která za zadavatele vystupuje v rámci veřejných zakázek si musí být vědoma, že uvedený trestný čin chrání **zájem na řádném a zákonném provedení** veřejné soutěže, zadání veřejné zakázky nebo jakékoli veřejné dražby. Půjde především o zájem na dodržování daného postupu tak, aby byl výběr transparentní, nikoliv diskriminační a v souladu se zákonem. Je potřeba postupovat přesně podle zákona o zadávání veřejných zakázek.

Je trestné, pokud by došlo ke sjednání **přednosti nebo výhodnější podmínky na úkor jiných dodavatelů nebo soutěžitelů**, a to v souvislosti se zadáním veřejné zakázky, s veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou. Pachatel musí jednat v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému prospěch. K faktickému způsobení škody ani k opatření prospěchu ale nemusí dojít.

Ohledně veřejné soutěže se uplatní zejména § 1772 a násl. zákona č. 89/2012, občanský zákoník. Může jít ale o jakoukoli jinou veřejnou soutěž, která splňuje její základní znaky spočívající ve veřejném vyhlášení a v možnosti účasti neomezeného okruhu subjektů.

Veřejná dražba je pak upravena zejména v zákonu č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ale také např. zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Trestný čin může spáchat fyzická i právnická osoba. **Pachatelem** však bude zejména osoba, která má určité povinnosti v zadávacím řízení týkajícím se veřejné zakázky nebo při organizování veřejné soutěže nebo veřejné dražby.

3.2 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestný čin spáchá ten, kdo

- se dopustí pletich v souvislosti se zadáním veřejné zakázky nebo s veřejnou soutěží tím, že
  - lstí nebo pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy přiměje jiného, aby se zdržel účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži,
  - jinému poskytne, nabídne nebo slíbí majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži,
  - žádá nebo přijme majetkový nebo jiný prospěch za to, že se zdrží účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, nebo
  - na základě dohody s jiným zájemcem nebo uchazečem vyvíjí činnost směřující k zadání veřejné zakázky za nepřiměřeně vysokou nebo jinak nevýhodnou cenu.

Cílem je ochrana **zájmu na řádném a zákonném provedení** jakéhokoli zadání veřejné zakázky nebo provedení veřejné soutěže. Je trestné, pokud by došlo k ovlivnění zájemců nebo uchazečů v zadávacím řízení nebo soutěžících ve veřejné soutěži.

Pojmem **pletichy** se rozumí všechna jednání popsaná výše.

Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, ztráty zaměstnání, vážné újmy na cti a dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Při posuzování, zda jde o těžkou újmu, je nutno přihlížet k osobním poměrům osoby, která je nucena, aby se zdržela účasti v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži, k její vyspělosti, zkušenostem, psychickému stavu apod.

Pachatelem může být fyzická nebo právnická osoba. V praxi to bude často osoba participující na zadávacím řízení veřejné zakázky nebo ve veřejné soutěži (zájemce, uchazeč, soutěžitel), nebo fyzická osoba jednající za zájemce, uchazeče nebo soutěžícího – právnickou osobu.

3.3 Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 odst. 2 alinea 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závažným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení.

Pachatelem může být pouze osoba fyzická (není tedy možné přičtení osobě právnické). Na tento trestný čin se tedy upozorňuje v zájmu nejvyšší opatrnosti, když se také týká veřejných zakázek.

4 Trestné činy proti životnímu prostředí

LČR, s.p. vykonávají specifické činnosti zajišťující především veřejný zájem na řádném obhospodařování lesního majetku ve vlastnictví státu, jeho zachování, zušlechťování a rozvoj, proto se podává výklad k následujícím trestným činům proti životnímu prostředí.

4.1 Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestný čin spáchá ten, kdo

- v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu,

nebo ten, kdo

- úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Zájmem je ochrana životního prostředí jako základního životního prostoru člověka, živočichů i jiných organismů. Je zde chráněno životní prostředí obecně.

Podle § 2 zákona č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, se za **životní prostředí** považuje vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje s tím, že za základní složky životního prostředí se považují ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie (demonstrativní výčet).

Trestněprávní jednání pachatele bude takové jednání, které je **v rozporu s jiným právním předpisem**, tedy kterým pachatel poruší určité ustanovení některé z jiných právních norem. Mezi příklady lze uvést:

- zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu,
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů,
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů
- zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů,
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti atd.

K naplnění skutkové podstaty dle aliney první tohoto trestného činu je třeba, aby jednání výše uvedená byla učiněna (i) **ve větším rozsahu**, (ii) na **větším území** nebo (iii) takovým způsobem, že

- tím pachatel může vyvolat **těžkou újmu na zdraví nebo smrt**, nebo
- k odstranění následků jednání pachatele je třeba vynaložit **náklady ve značném rozsahu**.

Pojem větší rozsah není nikde přímo definován, tedy půjde o individuální posouzení v každém jednotlivém případě. Pojem zahrnuje nejen újmu majetkovou, tj. skutečnou škodu, ale i další, tj. ekologické újmy. Tam, kde je možno obsah i rozsah těchto pojmů v konkrétním případě určitým způsobem vymezit, lze pro určení výše újmy na životním prostředí obdobně užít hledisek uvedených v § 138 odst. 1 trestního zákoníku pro stanovení škody.

Pojem **větší území** je již jasně vymezen v § 296 odst. 1 trestního zákoníku. Jde o

- území o rozloze nejméně 3 ha,
- v případě povrchových vod ve vodních útvarech, s výjimkou vodních toků, nejméně 1 ha vodní plochy,
- u vodního toku nejméně 2 km jeho délky.

Pachatelem trestného činu může být fyzická osoba, stejně tak osoba právnická.

4.2 Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestného činu se dopustí ten, kdo

- v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu,

nebo ten, kdo

- z hrubé nedbalosti takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Jediným rozdílem oproti Poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 odst. 1 trestního zákoníku) je **subjektivní stránka**, která předpokládá tzv. hrubou nedbalost. K tomuto pojmu viz výše.

4.3 Poškození lesa (§ 295 odst. 1 trestního zákoníku)

Trestného činu se dopustí ten, kdo

- byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů nebo jinou činností provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa (tj. plocha větší než jeden a půl hektaru) nebo prořední lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa.

Zájmem je ochrana lesů jakožto specifické (konkrétní) složky životního prostředí. Jde tedy o speciální skutkovou podstatu oproti trestným činům podle § 293 a 294 TrZ.

Trestný čin podmiňuje trestní odpovědnost provedením **těžby** lesních porostů **nebo jiné činnosti** v rozporu s jiným právním předpisem, jímž je zejména zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (dále jen „lesní zákon"). **Lesem** jsou podle lesního zákona lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa a lesními porosty pak stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa.

Těžba lesních porostů je provedena v rozporu s citovaným zákonem, zejména pokud došlo k těžbě v rozporu s § 33 uváděného lesního zákona.

Co se týká **jiné činnosti**, která by byla provedena v rozporu s právním předpisem, půjde právě o takovou činnost (kromě těžby lesních porostů), která má za následek vznik určité holé seče, proředění lesního porostu pod stanovenou hranici zakmenění anebo jiné závažné poškození lesa. V praxi se bude jednat např. o kácení lesních porostů a jejich ponechání na místě bez jejich těžby, provádění rozsáhlejších terénních či stavebních prací v lese, vypalování lesních porostů apod.

Trestní odpovědnost za shora uváděný trestný čin může nastat, pokud bude následkem činnosti pachatele:

- vznik holé seče, což je odstranění veškerého lesního porostu na určité ploše, tj. vznik tzv. holiny;
- proředění lesního porostu pod hranici zakmenění stanovenou zvláštním předpisem. Tato hranice je uvedena v § 31 lesního zákona, podle něhož je zakázáno snižovat úmyslnou těžbou zakmenění porostu pod sedm desetin plného zakmenění. To neplatí, jestliže se prosvětlení provádí ve prospěch následného porostu nebo za účelem zpevnění porostu;
- jiné závažné poškození lesa. Zde se může jednat např. o neoprávněnou těžbu lesních porostů na ploše těsně pod stanovenou hranicí celkové větší plochy ve smyslu § 296 odst. 2 (1,5 ha), přičemž může být více takových ploch umístěných blízko sebe (např. v lese téhož vlastníka, v tomtéž lesním zařizovacím obvodu apod.).

Ohledně **celkové větší plochy lesa** dále platí, že touto plochou se rozumí území větší než 1,5 ha. Zároveň **musí být plocha souvislá**, tj. nelze k ní dospět součtem prostorově oddělených menších ploch lesa (resp. holin nebo nadměrně proředěných částí). Nicméně tzv. holou seč na celkové větší ploše lesa v uvedeném smyslu však **lze způsobit** podle § 295 odst. 1 TrZ **i připojením nově způsobené holiny k již existující holině**, kterou způsobil buď pachatel už dříve, nebo někdo jiný než pachatel.

Subjektivní stránka požaduje zavinění alespoň z nedbalosti.

4.4 Neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TrZ)

Trestný čin spáchá ten,

- kdo, byť i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

- dle odstavce druhého je pak postižen ten, kdo, byť i z nedbalosti, v rozporu s jiným právním předpisem ukládá odpady nebo je odkládá, přepravuje nebo jinak s nimi nakládá, a tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.

Zájmem je ochrana životního prostředí před protiprávním nakládáním s odpady, které ohrožuje nebo poškozuje životní prostředí.

Skutkové podstaty trestného činu podmiňují trestní odpovědnost porušením jiných právních předpisů, než je trestní zákoník.

Samotný pojem **odpad** je upraven v zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů (dále jen zákon o odpadech), který jej definuje jako každou movitou věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit.

Jak je uvedeno výše, k trestnosti jednání je potřeba, aby k uskutečnění přepravy odpadu přes hranice státu došlo bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci. Tímto orgánem bude nejčastěji Ministerstvo životního prostředí České republiky, popřípadě celní úřady stanovené Ministerstvem financí České republiky.

Dále nutno uvést, že **hrubě zkreslenými údaji** v oznámení, žádosti nebo připojených podkladech budou takové údaje, které mylně nebo neúplně informují o podstatných okolnostech sloužících k udělení souhlasu s vývozem, dovozem nebo tranzitem odpadů. **Nepravdivé** jsou takové údaje, u kterých obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu věci. **Zamlčení** podstatných údajů spočívá v tom, že pachatel záměrně neuvede takové údaje, jejichž znalost je pro rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci nezbytná, a pokud by je znal, vůbec by nevydal souhlas s vývozem, dovozem nebo tranzitem odpadu.

Co se druhé skutkové podstaty předmětného trestného činu týká, zde je trestné kromě ukládání, odkládání odpadu či jeho přepravy, také tzv. jiné nakládání. Tímto se podle zákona o odpadech rozumí shromažďování, sběr, výkup, přeprava, doprava, skladování, úprava, využití a odstranění odpadů. Nutno ale podotknout, že tento výčet nemusí být z hlediska trestního práva konečný.

Z hlediska **subjektivní stránky** postačí jednání nedbalostní.

5 Další vybrané trestné činy

5.1 Vydírání (§ 175 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl.

Objektem tohoto trestného činu je zde svobodné rozhodování člověka v nejširším slova smyslu.

Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení závažné majetkové újmy, vážné újmy na právech, na cti či dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod; musí se však jako těžká újma objektivně jevit a napadený ji jako těžkou újmu musí také objektivně pociťovat. Za této podmínky to může být i hrozba újmou na majetku, která není násilím na věci, ale např. zhoršením výdělečných možností poškozeného. Jinou těžkou újmou může být i **zahájení trestního stíhání v důsledku**

oznámení trestného činu, jímž pachatel poškozenému hrozí, a nutí ho tak něco konat, opominout nebo trpět. Je přitom nerozhodné, zda se poškozený trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, dopustil či nikoli.[15]

5.2 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 odst. 1 trestního zákoníku)

Tento trestný čin spáchá ten, kdo

- ve větším rozsahu (jde nejméně o 100 000 Kč) zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb.

Tímto trestným činem je chráněn zájem státu na správném vyměření daně, cla, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pojistného na úrazové pojištění, pojistného na zdravotní pojištění, poplatku nebo jiné podobné povinné platby a na příjmech z těchto povinných plateb, z kterých je financována činnost státu, krajů a obcí a jiné činnosti vykonávané ve veřejném zájmu, zejména léčebná péče a sociální zabezpečení.

Zkrácení je jakékoli jednání pachatele, v důsledku něhož je mu jako poplatníkovi (povinné osobě) v rozporu se zákonem vyměřena nižší daň (případně clo, pojistné na sociální zabezpečení atd.), než jaká měla být vyměřena a zaplacena, nebo k vyměření této povinné platby vůbec nedojde. Ke zkrácení daně (poplatku, cla, pojistného, jiné povinné platby) může dojít jen do doby, než byla tato povinná platba ve stanovené výši zaplacena. **Vylákání výhody** na některé povinné platbě pak lze obecně definovat jako předstírání okolnosti, na základě níž vzniká povinnost státu (resp. jiného příjemce povinné platby) poskytnout plnění subjektu, který podle zákona ve skutečnosti nemá nárok na takové plnění nebo jenž vůbec není plátcem či poplatníkem takové povinné platby (např. daně z přidané hodnoty), ve vztahu k níž je výhoda (poskytované plnění) poskytována (např. nadměrný odpočet).[16]

5.3 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 trestního zákoníku)

Tento trestný čin pak spáchá ten, kdo

- ve větším rozsahu (jde nejméně o 100 000 Kč) nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění.

Chrání se zde zájem státu na řádném odvádění určitých povinných plateb.

Na rozdíl od předchozího trestného činu dopadá tento trestný čin na případy, kdy zaměstnavatel nebo plátce neskrývá svou povinnost odvést uvedené sražené platby za zaměstnance či jiné osoby nebo v jejich prospěch ani jejich výši, ale z nejrůznějších důvodů tuto povinnost úmyslně nesplní. Pachatelem tedy může být pouze zaměstnavatel či plátce (fyzická nebo právnická osoba). U pachatele-fyzické osoby, pokud je zaměstnavatelem nebo plátcem právnická osoba, bude trestně odpovědnou fyzická osoba, která jednala jménem právnické osoby. Může to být statutární orgán, člen kolektivního statutárního orgánu, ale též jiná fyzická osoba (např. vedoucí zaměstnanec), jestliže je důsledkem jejího rozhodnutí neodvedení sražených plateb.[17]

Trestní zákoník však v § 242 obsahuje k tomuto trestnému činu **zvláštní ustanovení o účinné lítosti**, když trestní odpovědnost za tento trestný čin zaniká, jestliže pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.

[15] Tamtéž, komentář k § 175 [Vydírání].
[16] Tamtéž, komentář k § 240 [Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby].
[17] Tamtéž, komentář k § 241 [Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby].

5.4 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 254 odst. 1 a 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten,

- Kdo:

  - nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen,
  - v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo
  - kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady změní, zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají,

  a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně

- kdo:

  - uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek anebo v takových podkladech zamlčí podstatné skutečnosti,
  - v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamlčí podstatné údaje, nebo
  - kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.

  První skutková podstata tohoto trestného činu (§ 254 odst. 1 trestního zákoníku) chrání zájem na řádném vedení a uchování účetnictví a dalších dokladů sloužících k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole. Trestně sankcionuje povinnost vést a uchovávat nezkreslené účetní doklady, popř. další doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku a v tomto směru se odvíjí především od zvláštního zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, a navazujících nebo souvisejících právních předpisů.

  Druhá skutková podstata tohoto trestného činu (§ 254 odst. 2 trestního zákoníku) se pak vztahuje k jednotlivým rejstříkům právnických osob (např. k obchodnímu rejstříku) a trestně sankcionuje osoby odpovědné za pravdivost údajů v podkladech sloužících pro zápis do některého takového rejstříku, včetně zfalšování či jiného ovlivnění podkladů sloužících pro vypracování znaleckého posudku, jenž se přikládá k návrhu na takový zápis, nebo osoby, které jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že ač jim to ukládá zákon, včas nepodají návrh na zápis stanoveného údaje nebo neuloží určenou listinu do sbírky listin, která je součástí obchodního rejstříku.[18]

5.5 Zneužití postavení v obchodním styku (§ 255a odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- jako podnikatel, společník, člen orgánu, zaměstnanec nebo účastník na podnikání dvou nebo více podnikatelů se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy na úkor jednoho nebo více podnikatelů nebo jejich podniků.

  Zde se trestně postihuje zneužívání postavení u dvou nebo více podnikatelů, bez ohledu na to, zda jde o podnikatele fyzickou osobu nebo podnikatele právnickou osobu, a to zejména v oblasti konkurence v obchodní činnosti, čímž je poskytována ochrana zájmu na zajištění rovnosti podnikajících subjektů na trhu.[19]

[18] Tamtéž, komentář k § 254 [Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění].
[19] Tamtéž, komentář k § 255 [Zneužití informace a postavení v obchodním styku].

5.6 Poškození finančních zájmů Evropské unie (§ 260 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- vyhotoví, použije nebo předloží nepravdivé, nesprávné nebo neúplné doklady nebo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje anebo zatají doklady nebo podstatné údaje, a tím umožní neoprávněné použití nebo zadržování finančních prostředků pocházejících z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu nebo umožní neoprávněné použití nebo zadržování majetku pořízeného z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem

nebo ten, kdo

- neoprávněně použije finanční prostředky pocházející z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem, majetek pořízený z rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo zmenší zdroje některého takového rozpočtu.

Tímto trestným činem se chrání finanční zájmy Evropské unie.

5.7 Obecné ohrožení (§ 272 odst. 1 alinea 1, alinea 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu (tj. nejméně ve výši 10 000 000 Kč) tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo

- kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Chráněny jsou zde zájem na ochraně života nebo zdraví lidí anebo zájem na ochraně cizího majetku.

Obecné nebezpečí je takový stav, při němž nastává větší či menší pravděpodobnost vzniku vážné poruchy, která pro svou povahu, rozsah a intenzitu znamená nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví více osob nebo nebezpečí škody velkého rozsahu na cizím majetku. Obecné nebezpečí nastane tehdy, vznikne-li situace, která svou povahou, rozsahem a intenzitou ohrožení se rovná nebezpečí požáru, povodně, výbuchu apod., tedy hrozí-li lidem bezprostřední nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví anebo škody velkého rozsahu na cizím majetku. Obecné nebezpečí vzniká, když nebezpečí v zákoně uvedené povahy a intenzity hrozí bezprostředně, což znamená výrazné přiblížení se k poruše.[20]

5.8 Obecné ohrožení z nedbalosti (§ 273 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu dopustí ten, kdo

- z nedbalosti způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo

- kdo z nedbalosti takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění.

Oproti předchozímu trestnému činu (§ 272 trestního zákoníku), jde o nedbalostní trestný čin, a proto se z hlediska subjektivní stránky vyžaduje nedbalost.

5.9 Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci (§ 324 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

[20] Tamtéž, komentář k § 272 [Obecné ohrožení].

- jinému vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody (tj. ve výši nejméně 1 000 000 Kč)

  - v úmyslu působit na výkon pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, nebo
  - pro výkon pravomoci takového orgánu.

Chráněn je zde zájem na řádném výkonu pravomoci orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu a jiných orgánů veřejné moci.

Vyhrožování je psychické působení na vůli člověka. Výhrůžka může být adresována nejen státnímu orgánu a jeho členům jako celku, ale i jeho jednotlivému pracovníku nebo i jiné osobě, ale musí být prostředkem působení na výkon pravomoci orgánu veřejné moci, nebo pachatel musí jednat pro výkon pravomoci takového orgánu, tedy v pohnutce postihnout státní orgán proto, že svoji pravomoc vykonal. V druhém případě se tedy jedná o odplatu za vykonání pravomoci. Pachatel musí vyhrožoval některou újmou v tomto ustanovení výslovně uvedenou.[21]

Pravomoc spočívá v oprávnění orgánu vykonávat veřejnou moc, přičemž veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob (subjektů), ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech je rozhodováno, není v rovnoprávném postavení s rozhodujícím orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí na vůli takového subjektu. **Výkonem pravomoci** je proto třeba rozumět zejména rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Je v něm vždy obsažen prvek moci a prvek rozhodování. Výkonem pravomoci je jak řešení konkrétního individuálního případu, tak vydávání obecně závazných právních aktů.[22]

5.10 Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu (326 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu dopustí ten, kdo

- jinému vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody (tj. ve výši nejméně 1 000 000 Kč)

  - v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo
  - pro výkon pravomoci úřední osoby

Chrání se zde zájem na ochraně nerušeného výkonu pravomoci úřední osoby při plnění úkolů státu nebo společnosti. Oproti předchozímu trestnému činu (§ 324 trestního zákoníku), je zde předmětem ochrany jednotlivec, nositel pravomoci úřední osoby.

K pojmům úřední osoby, výkonu pravomoci či vyhrožování viz výklad k výše uvedeným trestným činům.

5.11 Křivé obvinění (§ 345 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- jiného lživě obviní z trestného činu

nebo ten, kdo

- jiného lživě obviní z trestného činu v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání.

V případě první odrážky je chráněn zájem na ochraně každé osoby před lživými útoky na její práva, svobodu a čest, pokud jde o obvinění z trestného činu. Skutkovou podstatou obsaženou v druhé odrážce je pak chráněn zájem na ochraně řádné činnosti státních orgánů a zájem na ochraně občanů před lživými útoky na jejich práva, svobodu a čest, pokud jde o obvinění z trestného činu směřujícího k trestnímu stíhání obviněného.[23]

---

[21] Tamtéž, komentář k § 324 [Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci].
[22] Tamtéž, komentář k § 323 [Násilí proti orgánu veřejné moci].
[23] Tamtéž, komentář k § 345 [Křivé obvinění].

5.12 Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek (§ 346 odst. 2 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- jako svědek nebo znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, před notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

  - uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nebo
  - takovou okolnost zamlčí.

Tímto trestným činem je chráněn zájem na správném zjištění skutkového stavu jako základu zákonného rozhodnutí v řízení o dědictví, v řízení před soudy včetně mezinárodních soudních orgánů, státních zástupců nebo policejních orgánů, pokud konají přípravné řízení podle trestního řádu, a obdobný zájem na správných zjištěních vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny.[24]

5.13 Nepřekažení trestného činu (§ 367 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů (např. trestný čin vraždy podle § 140 trestního zákoníku) a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí.

Chráněn je zde zájem společnosti zabránit páchání nejzávažnějších trestných činů a jejich následkům.

Kdo spáchá tento čin, není však trestný, nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání však nezbavuje pachatele trestní odpovědnosti, týká-li se nepřekažení některého z vyjmenovaných trestných činů (např. trestného činu vlastizrady dle § 309 trestního zákoníku). Důležité je, že překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

5.14 Neoznámení trestného činu (§ 368 odst. 1 trestního zákoníku)

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo

- se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů (např. trestný čin vraždy podle § 140 trestního zákoníku) a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, nadřízenému.

Chráněn je zde zájem společnosti na boji s nejzávažnější kriminalitou odhalováním a postihem nejzávažnějších trestných činů a jejich pachatelů.

Kdo spáchá tento čin, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

[24] Tamtéž, komentář k § 346 [Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek].